

АНАЛІЗ ОСНОВНИХ ТЕНДЕНЦІЙ РОЗВИТКУ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

Малій О.Г., канд. екон. наук, доц.
 Качур К.Д., здоб. вищої освіти
 Державний біотехнологічний університет

Банківська система забезпечує функціонування фінансової сфери України шляхом нормалізації механізму розподілу фінансових ресурсів, забезпечення обігу грошової маси та економічної стабілізації. Банківський бізнес є одним з найбільш динамічних секторів економіки, від ефективного функціонування якого залежить розвиток інших галузей народного господарства.

В умовах військової агресії з боку росії та політичної нестабільності банківська система України перебуває під впливом факторів, які перешкоджають її нормальному розвитку та функціонуванню, а саме: політичної нестабільності, руйнування й дестабілізації економічної системи, зміни рейтингу країни відповідно до оцінок міжнародних рейтингових агенцій.

Значну роль відіграє довіра до комерційних банків та банківської системи у цілому, хоча самостійно жоден комерційний банк не в змозі вплинути на ситуацію, що склалася в Україні. Хитка довіра до банків спричинена перш за все невпевненістю населення у ліквідності банків та стабільності банківської системи, нестійкому стану економіки в цілому. Індикатором довіри до банківської системи є динаміка обсягів залучених банками депозитів (табл. 1).

Таблиця 1 – Обсяги та структура депозитів, залучених банками України у 2019–2023* рр.

Рік	Депозити фізичних осіб		Депозити юридичних осіб		Всього депозитів, млн. грн.
	млн. грн.	%	млн. грн.	%	
2019	542 302	51,6	508 440	48,4	1050742
2020	674 718	50,7	656 497	49,3	1331215
2021	719 418	48,3	769 029	51,7	1488447
2022	926488	50,5	907 595	49,5	1834083
2023*	976456	46,4	1 128 438	53,6	2104894

*Станом на 01.09.2023 р. Джерело: за даними [1; 2]

Ресурсна база банків в значній мірі складається з залучених коштів від юридичних та фізичних осіб. У структурі залучених ресурсів найбільша питома вага традиційно належала депозитам населення, їхня частка у загальному обсязі залучених коштів коливалась 51% - 55 % (таблиця 1).

З початком повномасштабної війни кошти юридичних осіб переважають в структурі депозитів.

Як зазначає у звіті про фінансову стабільність НБУ, скорочення частки строкових депозитів населення в банках, не створює негайних ризиків для банківської системи, але послаблює стійкість окремих банків до можливих

різких змін настроїв вкладників [2]. Однак, в цілому, вплив депозитів негативно позначається на ліквідності банків та здійсненні активних операцій.

Кількість діючих банків упродовж 2022-2023 рр. скоротилася з 71 до 64, з них – з іноземним капіталом – із 33 до 28 банків [2]. Таким чином, банки з іноземним капіталом складають близько половини в загальній кількості банків. Вважається, що дана частка має бути на рівні 25 %, адже 36-40 % - це вже небезпечний рівень, і означає загрозу для банківської системи. Втім, загальні активи банків в цілому збільшилися.

Кредити надані клієнтам, мають тенденцію до скорочення.. Частка наданих кредитів в активах, починаючи з 2019 року скоротилась з 82,3 % до 38,1 % у 2023 р. (табл. 2).

Таблиця 2 – Динаміка активів та кредитного портфеля банків упродовж 2018-2023* рр.

Рік	Активи, млн. грн.	Кредити надані, млн. грн.	Частка кредитів наданих в активах, %
01.01.2018	1 333 831	1 036 745	77,7
01.01.2019	1 359 703	1 118 860	82,3
01.01.2020	1 493 298	1 033 430	69,2
01.01.2021	1 822 841	960 597	52,7
01.01.2022	2 053 232	1 065 347	51,9
01.01.2023	2 351 678	1 036 213	44,1
01.09.2023	2 621 025	997 379	38,1

*Станом на 01.09.2023. Джерело: за даними [1; 2]

Під час війни ключову роль у підтриманні кредитування відігравали державні програми підтримки малого підприємництва на поточні потреби [4].

Втім, попри значні кредитні втрати, українські банки у січні-травні 2023 року отримали 53,6 млрд. грн. прибутку. Як зазначило Міністерство фінансів - це найкращий результат за останні п'ять років [1]. Однак, варто зауважити, під час війни більшість банків переважну частину вільних коштів почали вкладати в державні ОВДП (середня ставка доходності ОВДП становила 19% річних), не фінансуючи реальну економіку.

Частка непрацюючих кредитів корпоративного сектора знижувалась упродовж 2018 – початку 2022 рр. (з 56,9 % в 2018 р. до 40,1 % в січні 2022 р., однак з початком війни зросла до 47,0 % (табл. 3).

Таблиця 3 – Кредити у національній валюті у 2018-2023* рр., млн. грн.

Назва показника	01.01.18	01.01.19	01.01.20	01.01.21	01.01.22	01.01.23	01.09.23
Кредити, надані корпоративному сектору	465 842	490 973	462 315	454 052	535 742	553776	532290
непрацюючі кредити	265 284	268 856	247 360	225 035	215 034	254944	250186
частка непрацюючих кредитів, %	56,95	54,76	53,50	49,56	40,14	46,04	47,00

*Станом на 01.08.2023 р. Джерело: за даними [2]

Рівень кредитного ризику корпоративних позичальників залишається високим. Нажаль частка дефолтів підприємств зростає, і потенційні втрати кредитного портфеля, за прогнозами НБУ можуть наблизитись до 30 % [2].

У розвинутій економіці банки є активними суб'єктами інноваційної діяльності, забезпечують не тільки її фінансування, а й зв'язок між іншими учасниками. Водночас поточна ситуація свідчить, що банківський кредит не став в Україні основним джерелом фінансування підприємницького сектора [3].

Таким чином, як свідчить проведений аналіз, попри низькі обсяги виробництва, фінансові показники банків поліпшуються, банки зберігають операційну ефективність та нарощують капітал. Втім, банківську систему можна назвати працюючою тоді, коли бізнес може отримати кредит на свій розвиток. Поточна ситуація свідчить про те, що потреби бізнесу в кредитних коштах для інвестицій задоволені не в повній мірі. Щоб забезпечити вирішення вказаних проблем в поточних умовах воєнного часу, потрібна злагоджена діяльність усіх учасників фінансового ринку: банків, небанківських фінансових установ, Національного банку, інших регуляторів ринку, а також дієва державна підтримка.

Інформаційні джерела:

1. Міністерство фінансів України. URL: <https://www.minfin.com.ua>.
2. Національний банк України. URL: <http://www.bank.gov.ua>.
3. Малій О.Г. Джерела фінансового забезпечення інноваційного розвитку. Актуальні проблеми інноваційної економіки. 2020. №4. С.72-77.
4. Постанова Кабінету Міністрів України «Про надання фінансової державної підтримки» від 24 січня 2020 р. № 28. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/28-2020>

КРЕДИТНА ПІДТРИМКА ФІНАНСОВОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ВИРОБНИКІВ В ПЕРІОД ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Малій О.Г., канд. екон. наук, доц.

Ярушка А.О., здоб. вищої освіти

Державний біотехнологічний університет

Забезпечення сільськогосподарського виробництва фінансовими ресурсами здійснюється за економічними законами, які діють і для інших галузей економіки.

Однак специфіка самої галузі зумовлює особливості прояву дії цих законів. Крім того, в усій сукупності особливостей аграрного виробництва є такі, які не піддаються впливу людини чи регулюванню.

Наявність сезонного розриву між вкладенням коштів та їх надходженням від реалізації виробленої продукції потребує значних обсягів фінансування. Враховуючи недостатні обсяги власних фінансових ресурсів, їх дефіцит компенсується за рахунок кредитів з різними термінами погашення.

Сьогодні українські товаровиробники стикнулися зі значними труднощами внаслідок війни, зокрема зростанням цін на сировину й